

Excursie naar de Kaloot

Anton Janse*

De excursies

8 juli 2000

Deelnemers waren: Joop Boele, Jan Boes, Martin Cadée, Adriaan en Wiebke Dorst, Paulus de Graaf, Piet en Jeanet Hessel, Anton Janse, Siep sr. en Siep jr. Kroles en Stef Mermuys.

De zaterdag begon een beetje druilerig, zo nu en dan de ruitenwisser gebruiken in het vlakke winderige Zeeuwse landschap. Op het verzamelpunt waren al diverse deelnemers aanwezig. Meestal de lieden die het verst weg wonen. Gelukkig klaarde de lucht door een straffe westen bries op, goed voor degenen die voor dit evenement een verre reis over hadden. Helemaal uit Almelo of Den Helder naar de Kaloot moeten komen om jezelf nat te laten regenen is geen feest.

Na een korte uitleg omtrent de geomorfologie, stratigrafie en hydrologische aspecten, gelardeerd met de consequenties van de geplande aanleg van een container kade aldaar, kon het gezelschap aanvangen met op het strand de zakken te vullen met de door hun gewenste zaken. Een regelmatige vraag was of het op dit strand aanwezige materiaal allemaal fossiel is. Gelukkig is dat niet het geval, want dan zou de Schelde een dode rivier zijn. "Ja maar hoe zie je dan wat fossiel of recent is?" Je realiseert je dan, wanneer je de vroegere ontsluitingen in het Antwerpse havengebied hebt meegemaakt, dit een goede training was in het herkennen van Pliocene materiaal. Hoe leer ik dat mijn kinderen?

Na een kort lunchpauze buitje kon er nog op laagwater het strand worden afgesnuffeld. Helaas ging door de kustgerichte stevige wind het water niet erg ver af, zodat de laatste gruisbank net in de golven bleef hangen. Volgende keer beter.

Omstreeks een uur of vier had iedereen zijn zak wel vol. Ik heb nog wat leuke dingen gezien: Piet Hessel toonde een fraaie *Capulus ungaricus*, Jan Boes had een handje leuke haaiantanden, Paulus de Graaf kon een mooie *Raphitoma* laten zien. Diverse deelnemers vonden een exemplaar van de geldkauri *Cypraea moneta*, een exoot afkomstig uit het wrak van een in de buurt vergane VOC koopvaarder.

Met het middagzonnetje in de rug aanvaardden de deelnemers uitgewaaid en tevreden de thuisreis.

16 september 2000

Deelnemers: Rudi Hackenbeck en familie, Anton Schongen, Friedrich Hütte, Rob van Slageren, Joop Boele, Thierry Moorkens, Gerrit en Ron Zabel, Frits en Monique Hak-

kenes, Adrie Burger, Christian Fenner, Nico en Marijke Dekker, Martin Cadée en ondergetekende.

In tegenstelling met de positieve berichten van de eerste dag was het deze maal "hard voor weinig". De hele week aangenaam nazomerweer genoten, deze zaterdag werd gekenmerkt door een harde westenwind en een niet aflatende stroom forse buien. Hierdoor werden de brildragende zoekers nog eens extra gehinderd.

Niet alleen het weer was teleurstellend, de vrij hoge vloed en een verkeerde wind eerder in de week, hadden vrijwel alle schelpmateriaal opgeruimd.

Het verdriet mij bijzonder dat ik de deelnemers, die vaak een flinke reis gemaakt hadden, op deze teleurstelling moest vergasten. Met een frisse neus en een doorgewaaid gemoed en weinig vonden zijn de mensen weer op hun schreden teruggekeerd. Hopelijk kunnen ze deze interessante locatie onder betere omstandigheden nog eens komen besnuffelen.

Waarom is de Kaloot zo'n belangrijk fossielenstrand?

Om daar inzicht in te krijgen eerst een uitleg over het stroomregime in het Westerschelde estuarium. De vloedstroom komt aan de zuidkant binnen door de Wielingen, de geul tussen Knokke en Breskens. Doordat het bekken richting Antwerpen versmalt, wordt het water opgestuwd. De krachtige ebstroom verlaat het bekken via de noordelijke zijde, door de Pas van Terneuzen staat deze vanuit de zuidoostelijke hoek op de Kaloot gericht. Verlaat daarna via het Oostgat, tussen Vlissingen en Westkapelle de Schelde richting Noordzee.

Globaal genomen bevindt zich vanaf 15 m diepte een Pleistoceen pakket. Op 20 m diep begint het Pliocene, het bovenste deel hiervan, om het goed Nederlands te houden ook wel "Crag" laag genoemd. Dit mariene zandpakket met veel schelpen bevat veel glauconiet. Waarschijnlijk door lage waterstand gedurende het Pleistoceen, is een groot deel van dit ijzerhoudende mineraal geoxydeerd en heeft een soort oerbank gevormd. Dit is in de ontsluiting van de Kauter goed te zien. Deze laag is tamelijk erosiebestendig, langzaam kan de toch sterke stroom hier maar wat van afknabbelen. Voor het strand van de Kaloot vormt de Craglaag een plateau op 20 m diepte. Erosiemateriaal wordt in westelijke richting meegevoerd. En ander stroompatroon, uit het Sloe, nu de Sloehaven haalt een beetje de snelheid uit het afgevoerde materiaal. Door de vervolgens weer ster-

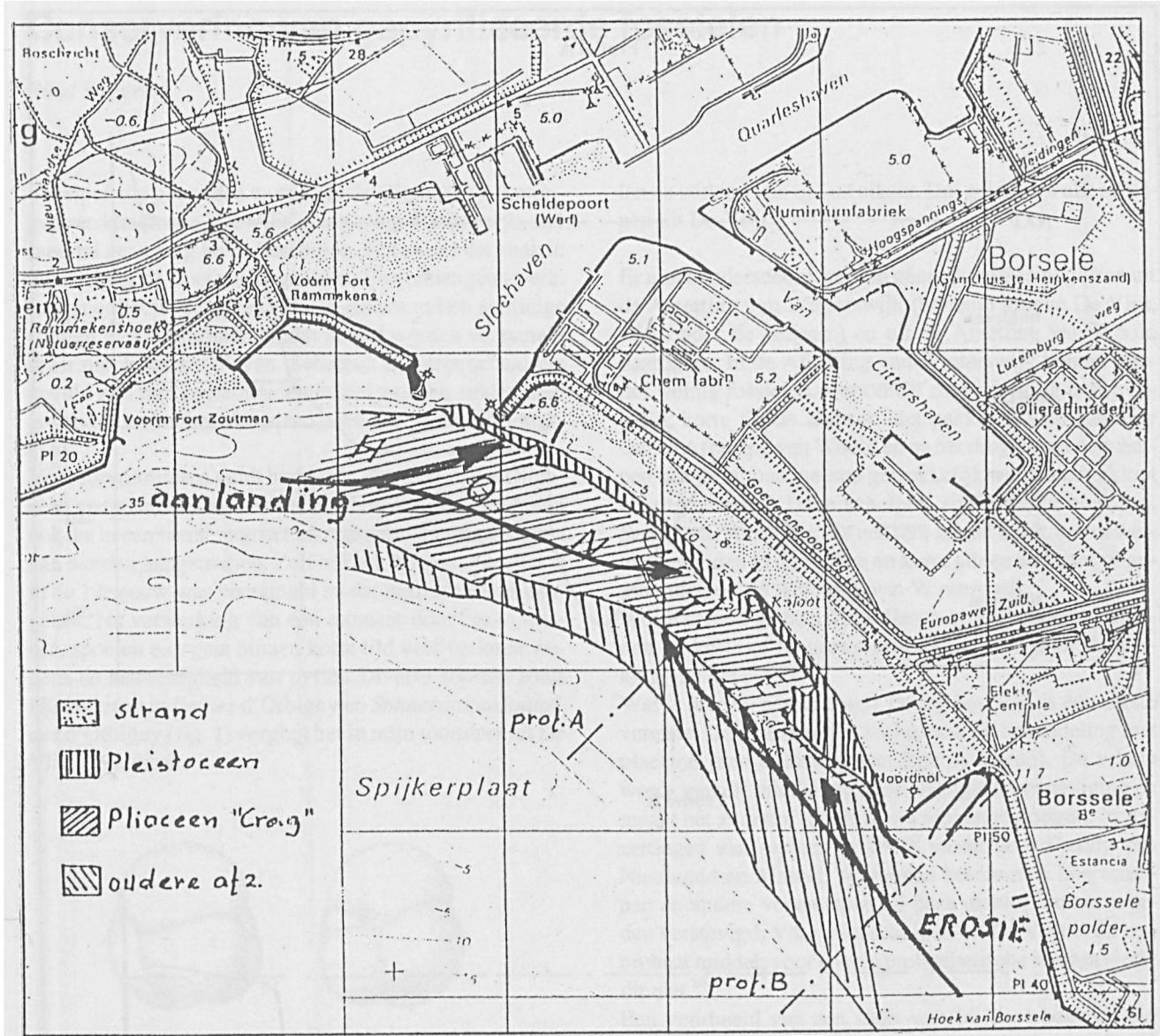

Fig 1: De Kaloot: de plaats van de profielen A en B (zie pag. 64).

ker wordende vloedstroom worden de uitgeërodeerde zaken tussen een paar kleine banken door op het strand gedeponeerd. Soms is aan de inhoud van aangespoelde gastropoden nog het rode sediment herkenbaar van de laag van herkomst. Het bovenliggende Kwartair-pakket is beduidend minder resistent tegen uitschuring en vormt dan ook een steile onderwaterhelling. Dit geldt ook voor de onder de Craglaag liggende oudere formaties. Op sommige plaatsen zijn er geulen uitgeschuurd tot op de Boomse klei, die weer zeer erosiebestendig is.

De Scheldebodem vormt als het ware een canyonlandschap, op bijgevoegde profielen (fig. 1 en 2) zal ik trachten dat duidelijk te maken. De hoogteschaal is 10 maal overdreven ten opzichte van de lengteschaal. Het kaartje illustreert globaal het bovenstaande verhaal.

Op topografische kaarten uit het midden van de negentiende eeuw is te zien dat het Kalootstrand een veel zuidelijker positie had, ongeveer langs de zuidrand van wat ik als Craglaag heb geschetst. Pas in de laatste 100 jaar is de Pas van Terneuzen doorgebroken, de erosie aan de zuidzijde van de Kaloot begonnen en het strand in steeds noordelijker richting verplaatst. Door het langzame uitschuren van de Pliocene lagen heeft dit strand zijn faam als fossielenvindplaats verworven.

*Anton Janse, Gerard van Voornestraat 165, 3232 BE Brielle, tel. 0181-41 62 38

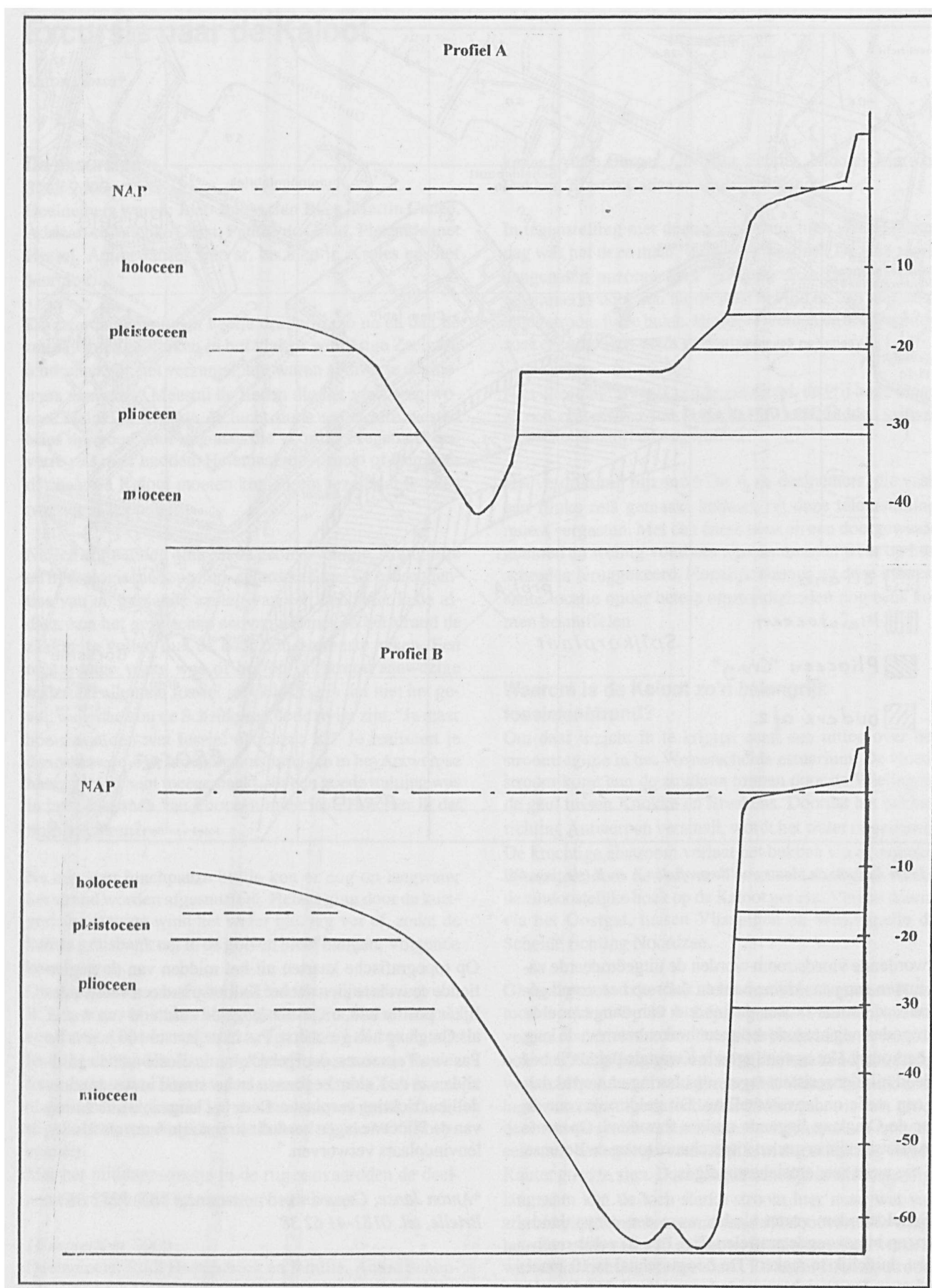

Fig 2: De profielen A en B.